

Narodowe Forum Muzyki

Przeźren dla piękna

28

maja 2019
wtorek
19:00

Wrocław, NFM, Sala Główna

Tbilisi Symphony Orchestra

Vakhtang Kakhidze – dyrygent
Anna Tchania – skrzypce
Tbilisi Symphony Orchestra

Program:

Igor Strawiński (1882–1971) *Ognisty Ptak* –
suita baletowa (1919) [21']

I Introdukcja

II Ognisty Ptak i jego taniec

III Wariacje Ognistego Ptaka

IV Taniec księżniczek w kręgu

V Piekielny taniec czarownika Kościeja

VI Kotysanka

VII Finał

Henryk Wieniawski (1835–1880)

II Koncert skrzypcowy d-moll op. 22 [23']

I Allegro moderato

II Romance: Andante non troppo

III Allegro con fuoco: Allegro moderato

***

Vakhtang Kakhidze (*1959)

Amazones – suite baletowa [34']

I Introdukcja

II Przemiana w Amazonki

III Fema

IV Amazonki

V Tomiranda

VI Taniec czerwonoskórej kobiety

VII Menady

VIII Taniec satyra

IX Zaproszenie do tańca

X Taniec w kręgu

XI Kotysanka

XII Idylla

XIII Spotkanie

Sevda – filmowy temat liryczny [6']

Projekt realizowany w ramach obchodów stulecia odzyskania
niepodległości oraz odbudowy polskiej państwowości

niepodległa

Koncert z okazji 100-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską i Gruzją.

Patronat honorowy: Ambasada Gruzji w Rzeczypospolitej Polskiej,
Marszałek Województwa Dolnośląskiego Cezary Przybylski

Embassy of Georgia
to the Republic of Poland

REGIONALNY HONOROWY MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO CEZARY PRZYBYLSKI

OŚRODEK KULTURY I SZTUKI
WE WROCŁAWIU

INSTYTUCJA KULTURY SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Partner koncertu:

www.umwsl.pl

Mercedes-Benz
GRUPA WRÓBEL

OMÓWIENIE

Szymon Atys

Ognisty Ptak to pierwsza z szeregu kompozycji, jakie Igor Strawiński napisał dla słynnego zespołu Les Ballets Russes Siergieja Diagiłewa. Wraz z premierą tego dzieła w Paryżu w 1910 r. rozpoczęła się międzynarodowa kariera młodego kompozytora. Żywa wówczas nie tylko w muzyce rosyjskiej tendencja do uwypuklania pierwiastków narodowych znalazła najpełniejszy wyraz właśnie w pierwszych baletach Strawińskiego. Autorem libretta *Ognistego Ptaka* był odpowiedzialny również za oryginalną choreografię Michaił Fokin. Baśniowa fabuła przedstawia się następująco: Carewicz Iwan podczas polowania w lesie chwytą Ognistego Ptaka. Tajemnicze stworzenie błaga go o życie i w zamian ofiarowuje mu jedno ze swoich magicznych piór. Dzięki niemu Carewicz będzie mógł wezwać Ognistego Ptaka na pomoc, kiedy będzie w niebezpieczeństwie. Oswobodzwszy stworzenie, bohater trafia do zamku Kościeja Nieśmiertelnego, czarownika, który w swoim ogrodzie więzi gromadę księżniczek. Carewicz Iwan zakochuje się w najpiękniejszej z nich i decyduje stawić czoła Kościejowi. Aby obronić się przed złym urokiem, korzysta z magicznego daru, a Ognisty Ptak porywa Kościeja i jego potwory w obłądny taniec. Czarnoksiężnik zostaje pokonany, a Carewicz może pojąć za żonę swoją ukochaną.

Z fragmentów baletu Strawiński ułożył trzy różne suity orkiestrowe. Wersja z 1919 r. jest skromniejsza od oryginału zarówno pod względem obsady, jak i materiału muzycznego. Kojarzony z ekлекtycznymi upodobaniami stylistycznymi Strawiński nie dał się tu jeszcze ponieść brutalizmowi, z którego stynie *Święto wiosny*. Muzyka jest zakorzeniona w tradycji dziewiętnastowiecznej, wyraźne są wpływy słynnej szkoły instrumentacji Nikołaja Rimskiego-Korsakowa, petersburskiego nauczyciela Strawińskiego. Na uwagę zasługuje jednak dwudziestowieczna wrażliwość kolorystyczna, na którą wpłynąć mogła znajomość twórczości muzycznych impresjonistów. Strawiński za pomocą instrumentów o ciemnej barwie (flety, klarnety) odmalował zaczarowany las. Pojawienie się magicznego ptaka zilustrował lekkim epizodem w trójdzelnym metrum, wykorzystując flet piccolo, harfę i fortepian. Oniryczny *Taniec księżniczek w kręgu* rozpoczyna się baśniową melodią oboju, pozostającego w dialogu z innymi instrumentami traktowanymi solowo. Niespodziewane uderzenie orkiestry wprowadza synkopowany temat Kościeja, podkreślony użyciem instrumentów dętych blaszanych. Kotyśanka Ognistego Ptaka daje pole do popisu

fagociście. Po wyciszeniu narracji ze zwiewnego tremola smyczków wyłania się zwycięski temat waltorni, prowadzący do ciepłego, szczęśliwego zakończenia.

Ognisty Ptak należy do dzieł klasycznych, które przebiły się do kultury popularnej. Uderzenie orkiestry z części piątej stało się jednym z najpopularniejszych sampli w muzyce tanecznej, a przy dźwiękach finału na scenę zwykł wkraczać grający rocka progresywnego zespół Yes.

Pół wieku wcześniej przez kilka lat z kręgiem petersburskim związany był polski skrzypek Henryk Wieniawski. W stolicy imperium rosyjskiego w 1862 r. odbyło się pierwsze wykonanie jego *II Koncertu skrzypcowego d-moll*. W kosmopolitycznym życiorysie godnym dziewiętnastowiecznego wirtuoza był to okres przejściowej stabilizacji – Wieniawski niechętnie przyjmował stałe posady, gdyż ograniczały jego życie koncertowe. Twórczość kompozytorska „drugiego Paganiniego”, skupiona na żywiole skrzypcowej wirtuozerii, stanowi dziś część żelaznego repertuaru na ten instrument. Warto przypomnieć, że odbywający się cyklicznie w Poznaniu konkurs imienia Wieniawskiego, zainaugurowany jeszcze w przedwojennej Polsce, był pierwszym skrzypcowym konkursem na świecie.

Każdy skrzypek, który ma szczęście znaleźć się w finale tego konkursu, jest zobowiązany wykonać jeden z dwóch koncertów patrona. *II Koncert d-moll* op. 22 przewyższa *I Koncert fis-moll* op. 14 pod względem kunsztu kompozytorskiego, schodząc jednocześnie z nuty wirtuozowskiej. Podmiotową rolę orkiestry obserwujemy przede wszystkim w części pierwszej, która – zgodnie z tradycją formy – została zbudowana na dualizmie tematycznym. Kontrast nie jest ostry, dzięki czemu cała pierwsza część zyskuje jednorodny, logiczny przebieg. Łączniki między tematami są przestrzenią popisową dla solisty, nie stają się jednak celem samym w sobie. W części *Romance*, środkowym ogniwie cyklu, podobnie jak w koncertach fortepianowych Fryderyka Chopina, od instrumentalisty oczekuje się tak cenionej w epoce romantyzmu gry *cantabile*. Po wirtuozowskiej kadenccji następuje szybkie finałowe rondo, w którym odnajdujemy nośną w dziewiętnastowiecznej muzyce skrzypcowej stylizację muzyki cygańskiej.

Status jednej z czołowych postaci gruzińskiego świata muzycznego Vakhtang Kakhidze zawdzięcza m.in. tradycjom rodzinnym. Jego ojciec, dyrygent Djansug Kakhidze, nazywany był gruzińskim Karajanem. Vakhtang jest autorem muzyki do wielu filmów i przedstawień teatralnych, a ponadto opiekunem centrum

muzycznego imienia swojego ojca. Niewątpliwie jego wrażliwość kompozytora filmowego przejawia się również w autonomicznych kompozycjach. W całej jego twórczości odnajdujemy inspiracje minimalizmem europejskim oraz charakterystycznymi orkiestrowymi larchettami Gustava Mahlera.

Bliskie kontakty kulturowe z Rosją, spod której jarzma Gruzja po pierwszej wojnie światowej wyswobodziła się jedynie na trzy lata (w 1921 r. kraj zajęła Armia Czerwona), stworzyły pole dla rozwoju gruzińskiego symbolizmu. Jego prominentnym przedstawicielem był poeta Tycjan Tabidze, przyjaciel Borysa Pasternaka, zamordowany podczas stalinowskiej wielkiej czystki. Symboliści wszędzie sięgali do motywów antycznych, ale dla Gruzynów łączyło się to również z poszukiwaniem tożsamości narodowej. Antyczna Gruzja – Kolchida – była miejscem, w którym Jazon szukał złotego runa. Na ziemiach scytyjskich według jednej z tradycji umiejscawiano też plemię Amazonek, walecznych kobiet. Do tekstu autorstwa Tabidzego powstała suita *Amazonki* Vakhtanga Kakhidzego.

Podobnie jak *Ognisty Ptak* ukończona w 1989 r. suita *Amazonki* składa się z kontrastujących ze sobą części witalistycznych i idyllicznych. Wojowniczk i inne stworzenia, takie jak menady czy satyry, zostały w balacie zobrazowane za pomocą muzyki rytmicznej i nieprzewidywalnej, bez wątplenia będącej dalekim echem drapieżnych fragmentów *Święta wiosny* Strawińskiego, często opartej na instrumentach dętych blaszanych. Dla kontrastu w częściach wolnych (najstynnniejsze są pastorałne *Kofysanka* i *Idylla*) jako nośnik melodii kompozytor wykorzystał głównie instrumenty smyczkowe. Chociaż instrumentacja bywa bogata, to dzięki stosunkowo prostej fakturze dzieło jest czytelne i sugestywne ilustracyjnie.

Często prezentowanym utworem Kakhidzego jest *Sevda* – liryczny temat pochodzący z filmu Aleka Tsabadzego *Rosyjski trójkąt* z 2007 r., będącego gruzińskim kandydatem do Oscara. Kompozytor podjął w nim dialog z Mahlerem i jego powolnymi teleskopowymi kantylenami, które czasem zdają się nie mieć końca.

Vakhtang Kakhidze

Urodził się w 1959 r. w rodzinie muzyków w Tbilisi. W wieku 6 lat rozpoczął naukę gry na fortepianie. W latach 1987–1989 studiował dyrygenturę u swojego ojca, światowej sławy artysty D. Kakhidzego. W 1989 r. zadebiutował w Teatrze Opery i Baletu w Tbilisi, gdzie poprowadził kilka spektakli swojego baletu *Amazonki*. Od 1993 r. pracuje jako dyrygent Tbilisi Symphony

Vakhtang Kakhidze, fot. archiwum artysty

Orchestra. Prowadzi szeroką działalność fonograficzną – nagrał 25 płyt dla znanych międzynarodowych wytwórni, takich jak m.in. Sony Classical. W 2002 r. Vakhtang Kakhidze został mianowany głównym dyrygentem (dyrektorem muzycznym) Tbilisi Symphony Orchestra i dyrektorem artystycznym Djansug Kakhidze Tbilisi Center for Music & Culture. Przez lata poprowadził ponad 400 koncertów z orkiestrami symfonicznymi w Gruzji i w takich krajach, jak: Rosja i Włochy (2004), Armenia (2009), Izrael (2016), Niemcy (2017 i 2018). Prowadzi także coroczny International Music Festival „Autumn Tbilisi”, w którym biorą udział znani muzycy z całego świata. Jako kompozytor Vakhtang Kakhidze zajmuje się różnymi gatunkami muzycznymi. Jego utwory były wykonywane w Rosji, Polsce, Bułgarii, Rumunii, Finlandii, Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Holandii, Turcji, Izraelu, Niemczech, Grecji, Hiszpanii, na Węgrzech i Słowacji, we Francji i Włoszech, a także w Indiach, USA i Japonii.

Anna Tchania

Urodziła się w 2002 r. w Tbilisi. Obecnie kształci się w Szkole Muzycznej im. Z. Paliashvili dla uzdolnionych dzieci w klasie N. Zhvanii. Jest laureatką licznych lokalnych i międzynarodowych konkursów. Artystka brała już udział w wielu festiwalach w Gruzji, Niemczech (m.in. Festspiele Mecklenburg-Vorpommern, Mozart@Augsburg), Armenii i we Włoszech. Ponadto występowała podczas kilku koncertów charytatywnych w Hamburgu i Berlinie oraz uczestniczyła w festiwalu gruzińskiego funduszu charytatywnego „Natvris Khe – Desire tree”. Występowała z orkiestrami w Gruzji pod dyrekcją R. Takidzego i V. Kakhidzego, a także

Anna Tchania, fot. archiwum artystki

z gruzińskim kompozytorem N. Rachvelim. Uczestniczyła w licznych kursach mistrzowskich prowadzonych przez B. Kuschnira, M. Fried i M. Martina w Kronberg Academy w Niemczech, a także znanych

muzyków i skrzypków, takich jak m.in. L. Batiashvili, L. Isakadze czy D. Tahberer. Skrzypaczka jest stypendystką Internationale Musikakademie w Liechtensteinie, gdzie uczestniczy w mistrzowskich lekcjach prowadzonych przez A. Chumachenko.

Tbilisi Symphony Orchestra

Orkiestra została założona w 1993 r. przez słynnego gruzińskiego dyrygenta D. Kakhidzego. Od 2002 r. dyrektorem artystycznym i głównym dyrygentem Tbilisi Symphony Orchestra jest jego syn – znany kompozytor, dyrygent i pianista V. Kakhidze. Za jego kadencji zespół osiągnął międzynarodowy poziom artystyczny. Odbył trasy koncertowe po Francji, Szwajcarii, Luksemburgu, Turcji, Niemczech, Włoszech, Izraelu i Rosji. Występuje w takich znanych salach koncertowych, jak m.in. Berliner Philharmonie, Salle Pleyel i Théâtre des Champs-Élysées w Paryżu, Jahrhunderthalle we Frankfurcie, Accademia Nazionale di S. Cecilia w Rzymie, Sala Kongresowa w Ankarze, Sala Wielka Konserwatorium Moskiewskiego czy Filharmonia Petersburska. W 1993 r. dzięki współpracy Tbilisi Symphony Orchestra, Tbilisi Centre for Music & Culture i Tbilisi Municipality powstał odbywający się każdego roku International Music Festival „Autumn Tbilisi”, w którym biorą udział znani muzycy z całego świata. Jest on uznawany za najbardziej prestiżowe wydarzenie muzyczne w Gruzji.

Tbilisi Symphony Orchestra, fot. archiwum zespołu

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez: